

Portret

De missie van Liesbeth Zegveld

Het lukte oorlogsrechtadvocaat Liesbeth Zegveld (41) dit jaar twee keer om de Nederlandse Staat aansprakelijk te stellen voor menselijke drama's. In juli ging het om de val van Srebrenica, in september won ze een zaak rond de weduwen van het Indonesische dorp Rawagedeh. Die glorie is nieuw, maar haar gedrevenheid is al een leven oud. Door **Jurgen Tiekstra**.

Bijna zeven jaar al was ze met de zaak bezig. Geen detail was haar onbekend. Toch hield Liesbeth Zegveld het in de rechtszaal niet droog toen Hasan Nuhánovic, de voormalige Bosnische tolk van Dutchbat, zijn overbekende verhaal deed: hoe zijn vader en zijn jongere broer in 1995 van de Nederlandse militaire basis in Srebrenica werden afgestuurd en vervolgens door de Bosnisch-Serviërs vermoord. Dat moment toonde haar menselijkheid, zei Nuhánovic later.

Ze zit in een kamer in het pand van Böhler Advocaten aan de Keizersgracht in Amsterdam als ze eraan terugdenkt. „Hasan Nuhánovic is iemand van mijn leeftijd. En hij is ongelooflijk goed in het bepleiten van zijn zaak. En elke keer als hij zijn verhaal vertelt, dan ben ik niet de enige, dan moet iedereen slikken. Het was een ongelooflijk moment. Hij is een tolk van de VN geweest, van Dutchbat. Toen Srebrenica viel, heeft hij zijn ouders naar de militaire basis van de Nederlanders gehaald. Terwijl de hele basis omringd was door de Bosnisch-Servische vijand, hoopte hij dat als de Nederlandse militairen geëvacueerd zouden worden ze zijn ouders mee zouden nemen. En hemzelf ook.”

Afgevoerd

„Hij mocht inderdaad mee, en uiteindelijk ook zijn vader, maar zijn jongere broer niet. Die is van de basis afgezet, en zijn vader koos er toen voor met zijn jongste zoon mee te gaan. Zij zijn beiden door de Bosnisch-Serviërs meegenomen en afgevoerd. De vrouwen en kinderen gingen linksaf, de mannen rechtsaf. Het was helder wat met hen zou gebeuren. Dat is ook gebeurd: de

mannen zijn allemaal vermoord. Hasan wist heel goed dat dat ging gebeuren, iedereen wist dat. Dus dat was een drama, een drama van de eerste orde. Mensen hebben gesmeekt om te mogen blijven waar ze waren. Plaatsvervangend commandant Franken heeft

En toen in toga de tranen. Het drama verbijstert mij elke keer weer

heel duidelijk gezegd dat hij ervoor gekozen heeft die mensen de dood in te sturen.”

En toen in toga de tranen. „Het drama verbijstert mij elke keer weer.” Daar moet je niet te veel over nadenken. „Ik sluit niet uit dat het weer gebeurt. Maar het

was geen rechtszaalbrede huilpartij, hoor. Het is zoals het is, weet je. Ook de landsadvocaat zag ik op een gegeven moment de andere kant opkijken.”

In juli dit jaar gebeurde wat Zegveld tien jaar lang niet had verwacht. De zaak die ze tegen de Staat der Nederlanden had aangespannen - is Nederland aansprakelijk voor de dood van de vader en broer van Nuhánovic, maar ook voor de Dutchbat-elektricien Rizo Mustafic? - werd gewonnen. Dat was ook buiten de Nederlandse grenzen groot nieuws. Stomgeslagen liep ze de rechtszaal uit. „Het eerste dat Hasan tegen de pers zei, was: ja, maar ik heb ook nog andere zaken lopen, hoor - veel zaken in Bosnië tegen de Serviërs. Ik dacht toen: wat is dit nou? Win je zo'n grote zaak... Maar volgens mij wist hij ook totaal niet wat hij ermee moest. Maar het was heel bijzonder, heel bijzonder. Ik heb echt drie, vier dagen in een roes

geleefd. Met tranen in mijn ogen - dat mag je best weten. Onvoorstelbaar. Onvoorstelbaar. Ik heb echt vier dagen lang gedacht: dit is zo groot. Wie had dit voorspeld?”

Mevrouwetje

Ze weet kristalhelder hoe het begon. In 2002 kwam het Srebrenica-rapport van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) uit. Zegveld, toen 32, was gepromoveerd op 'gewapend verzet' en het internationaal recht' en net stagiair bij Böhler Advocaten. Discussieprogramma *Buitenhof* nodigde haar samen met vredesactivist Mient Jan Faber uit om te praten over de oorlogsslachtoffers. Presentator van dienst Paul Witteman leidde het gesprek direct naar de kansen van een rechtszaak tegen de Nederlandse staat. „Frits Bolkestein zat op de eerste rij. Hij was er voor een ander onderwerp, maar mocht ook iets zeggen: 'Nou me-

vrouwetje,' zei hij, 'dit was een VN-missie, dus dit gaat de Nederlanders helemaal niet aan, want zij hadden een blauwe helm op hun hoofd.' Ik zal het nooit vergeten, na zoveel jaar. Mient Jan zei later: ik heb nog wel cliënten voor je. Toen zei ik: dan ga ik mij

Dat je die zaak eventueel kunt winnen, is dan toekomstmuziek

daar op storten. Ik ben daarna echt zes maanden gaan lezen.” Eén van die cliënten bleek Hasan Nuhánovic.

Dat was juli 2011. Toen kwam september. Die maand oordeelde de Haagse rechtbank dat de Nederlandse staat ook schadevergoeding moet betalen aan zeven weduwen van Indonesische mannen die in 1947 door Nederlandse militairen zijn doodgeschoten. Opnieuw was Zegveld de advocaat. Opnieuw een klinkende overwinning. Maar het is uitzonderlijk, heel uitzonderlijk, zegt zij. Zegveld houdt zich merendeels bezig met dossiers waarin jaren werk zit, waar geen precedent van is, die vol met juridische voetangels zitten. Voordat een eerste dagvaarding de deur uit is, is ze al maanden bezig geweest, in nauwe samenwerking met haar cliënten, met andere advocaten, maar ook met academici.

Dat je de zaak eventueel kunt winnen, is op dat moment verre toekomstmuziek. De hoofdzaak ligt in den beginne elders, legt ze uit. „De uitkomst is een toetje - daar is het bij wijze van spre-

Böhler Advocaten

Liesbeth Zegvelds werkgever Böhler Advocaten is misschien wel het meest uitgesproken advocatenkantoor van Nederland. Naamgever Britta Böhler verdedigde in het verleden PKK-leider Abdullah Öcalan en Volkert van der G.. Advocaten Victor Koppe en Michiel Pestman zijn de raadsman van Nuon Chea, de Rode Khmer-leider die terecht staat voor het Cambodja-tribunaal. Ties Prakken verdedigde recent de benadeelde partijen in het haat-zaai-proces

tegen PVV-leider Geert Wilders. Ook leden van de Hofstadgroep, onder wie Samir A., konden bij het kantoor aankloppen. Zelfs voor orka Morgan wordt gestreden. Advocaat Marq Wijngaarden wil samen met de Orka Coalitie dat het dier wordt vrijgelaten. Wijngaarden staat ook Mauro Manuel bij, de Angolese minderjarige asielzoeker uit Eindhoven. Zegveld zelf is ook raadsvrouw van de activisten van Greenpeace, en Sea Shepherd, slachtoffers van de verkiezingsrellen in Kenia,

slachtoffers van de gifstort door het handelsbedrijf Trafigura in Ivoorkust. Opvallend is ook dat ze in augustus opnieuw aangifte heeft gedaan tegen Jorge Zorreguieta, de vader van prinses Máxima, in verband met de misdaden tegen de eigen bevolking door de Argentijnse junta tussen 1976 en 1981. Dat doet ze namens nabestaanden van een verdwenen slachtoffer. Tot slot is Zegveld ook hoogleraar Internationaal Humanitair Recht aan de universiteit van Leiden.

i Liesbeth Zegveld stond in juni aan de basis van de Nuhanovic Foundation, een stichting die oorlogsslachtoffers juridisch wil bijstaan. Rechtszaken met een precedentwerking hebben voorkeur, omdat die ook betekenis kunnen hebben voor andere oorlogsslachtoffers.

Liesbeth Zegveld: „Misschien heb ik toch de neiging om de taal te spreken van degenen die de macht uitoefenen.”

Foto: Böhler Advocaten

voor te gaan. Die vrouwen waren zo krachtig, en zo mooi. In al hun lijden - want dat is het toch wel. Ik wist dat het erg was in Gaza, maar het is erger dan erg.”

Stempel

Ook veelzeggend: bij aankomst in de Gazastrook rees in de delegatie de vraag of het stempel van Hamas niet op een apart papiertje kon, in plaats van in het paspoort. Want dat stempel zou ongetwijfeld problemen geven bij de douane in landen als Israël en de Verenigde Staten. Zegveld: „We zijn daar dan vanuit een soort solidariteit met de mensen daar, vanuit de overtuiging dat de Palestijnen onrechtvaardig worden behandeld. Ons doel is een tweestatenoplossing. Als je dan over dat stempel begint, denk ik: je begint al helemaal aan het verkeerde eind. Tegen mij werd gezegd: ja, jij bent te principieel, je moet praktischer zijn. Ik zeg: nee, als je hier al begint met die staat niet te erkennen, wat heb je er dan voor over? Ik heb daar een heel diep gevoel bij, dat dat niet deugt, dat je op een gegeven moment echt voor iemand moet kunnen kiezen. Dat geldt wat mij betreft *all the way*. Nou ja... ik zal me niet laten doodschieten - ik had van tevoren wel wat angst om naar de Gazastrook toe te gaan. Maar je moet er met je persoon in staan. Net als met dat emotionele moment in de rechtbank: je moet ervan overtuigd zijn dat je een bijdrage kunt leveren, dat je niet een uitvoerder of een woordvoerder bent, maar meer.”

Dat is Zegvelds grondgedachte: de wereld is een dorp met inmiddels zeven miljard burens. „De Palestijnen zijn ook onderdeel van onze gemeenschap. We hebben één aarde. En dat is dichtbij hoor: met vier uur sta je daar met

je vliegtuig. En dan kun je hier wel doen alsof het er allemaal niet is en lekker op je fietsje door Amsterdam rijden. Dat is wat mij zo stoort: het beleid dat wij hier voeren heeft direct impact op andermans leven, maar we zijn niet bereid om dat voor onze rekening

Je moet op een gegeven moment echt voor iemand kunnen kiezen

te nemen. Ik vind dat op het onbeschofte af. Het getuigt niet van respect. Als je een ander zo behandelt, dan is er geen reden om aan te nemen dat je ook mij hier zo gaat behandelen. Dan valt alles weg. Die hele Palestijnse kwestie laat zien dat het internationaal recht heel moeizaam functioneert. Als je dat in dit conflict zo te grabbel kunt gooien, hoe moet je dan nog geloof hebben in het recht in andere situaties? Ik vind het echt aanmatigend.”

Het bestaan van een oorlogsrechtadvocaat zit vol menselijk drama. Maar Zegveld lijdt daar alermintst onder. Ze is optimistisch tot op het bot, ook zonder in het oog springende juridische zeges ten koste van de Nederlandse staat. Dat optimisme is heel rationeel, want ze weet: „Zonder hoop kun je überhaupt niks.” Maar het zit ook dieper. „Ja, ik vind dit geweldig. Ik vind dat ik echt een topbaan heb. Ik zou het voor niets willen ruilen, nu niet en in de nabije toekomst niet. Elk moment is een gloriemoment. Ik sta 's ochtends op en ga fluitend naar mijn werk, en ga fluitend mijn bed weer in. Dag in, dag uit.”

ken niet eens om te doen. Het is er om te doen om die mensen een stem te geven en de ander te dwingen een antwoord te formuleren op al die ellende. ‘Komt u zich maar eens verantwoorden.’ Nog los van wat de rechter ermee doet.”

Macht

Zegveld is iemand die de wereld indeelt in mensen met macht en mensen zonder. „Als mijn cliënten mij bellen of mailen, zijn het volstrekt niet geziene figuren die in de totale ellende zitten. Maar je brengt ze in discussie met de spelers die ertoe doen in de wereld van beslissingen, en geeft hun ook een vorm van macht in te zetten.” Daarom is ze waarschijnlijk geen activist: „Misschien heb ik toch de neiging om

de taal te spreken van degenen die de macht uitoefenen.”

Zegveld is een bevlogen vrouw. Wie tegenover haar zit, proeft onmiddellijk haar energie en doorleefdheid. Maar elke poging om de bron daarvan te duiden, wordt beslist weggelachen: „Volgens mij kom je niks verder, hoor!” Ze is niet opgegroeid in een uitgesproken familie; haar ouders hadden het liefst dat ze zoiets als belastingrecht ging studeren en haar vader zag zijn dochter graag in dienst bij een minder ‘links’ kantoor. Maar al toen ze jong was, had ze een vasthoudendheid die haar nu nog kenmerkt.

Om haar kijk op de wereld te illustreren, vertelt ze over een heel recent bezoek aan de Gazastrook, als lid van een door Dries van Agt geleide delegatie. „Negen dagen

zijn we weggeweest en we hebben daar heel veel gesprekken gevoerd, onder meer met een aantal vrouwen. We hadden het er over hoe zij hun kinderen opvoeden en helpen met hun traumatische ervaringen. Hoe leg je een kind uit wat er in de wereld om hem heen gebeurt? Ik voegde daar aan toe dat ik denk dat mijn kinderen heel veel krijgen, dat ze verwend zijn. Die vrouwen zeiden: als we het kunnen, geven wij onze kinderen ook alles wat ze willen. Maar bij ons komt de missie op de eerste plaats: het gevecht van de Palestijnen tegen min of meer de rest van de wereld. *Palestinian cause first*. Daar voeden we onze kinderen mee op. Ik heb toen gezegd, en dat meen ik, dat ik in Nederland weleens mis dat er zo weinig missie is, zo weinig om